

Citation:

H.E. Reeser, Levensbericht A.A. Smijers, in:
Jaarboek, 1957-1958, Amsterdam, pp. 266-269

HERDENKING

VAN

A. A. SMIJERS

(Raamsdonksveer, 19 juli 1888 — Huis ter Heide, 15 mei 1957)

Met het overlijden van Albertus Antonius Smijers heeft Nederland zijn eerste hoogleraar in de muziekwetenschap verloren, een geleerde van internationale faam, wiens naam onverbrekelijk verbonden blijft met die van de grootste meester der vocale polyphonie in de Nederlanden omstreeks 1500: Josquin des Prez.

Na tot priester te zijn opgeleid aan het Klein Seminarie te St. Michielsgestel en aan het Groot Seminarie te Haaren, is Smijers zijn muzikale gaven verder gaan ontwikkelen bij Anton Averkamp te Amsterdam, de dirigent van het „Klein Koor a Cappella”, die hem het eerst de liefde voor de vocale muziek der 15e en 16e eeuw heeft bijgebracht, welke voor zijn verdere leven beslissend zou zijn. Hij ging naar Wenen om aan de Akademie für Musik und darstellende Kunst (afd. kerkmuziek in Klosterneuburg) te studeren, liet zich daarna aan de Weense universiteit als student in de muziekwetenschap inschrijven en promoveerde in 1917 bij Guido Adler op een proefschrift over *Karl Luython als Motetten-Komponist*.

In Nederland teruggekeerd werd hij leraar aan het Seminarie te St. Michielsgestel en leider van de kerkmuziekafdeling aan het Conservatorium der R.K. Leergangen te Tilburg. Reeds spoedig kreeg hij de kans, van zijn liefde voor de muziek van de oude Nederlanders in wetenschappelijke vorm te getuigen, toen het bestuur van de Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis hem in 1919 opdroeg, de Verzamelde Werken van Josquin des Prez uit te geven. Het was voor het eerst dat een Nederlander met een dergelijke taak kon worden belast; voordien had de Vereeniging haar toevlucht moeten nemen tot vooraanstaande buitenlandse geleerden, zoals Robert Eitner, Max Seiffert, die de werken van Sweelinck heeft uitgegeven, en Johannes Wolf, die voor de grote

A. A. SMIJERS
(19 juli 1888—15 mei 1957)

Obrecht-uitgave verantwoordelijk is geweest. Maar terwijl deze musicologen hun bronnen moeizaam met de hand moesten copiëren, heeft Smijers als een der eersten in zijn vak gebruik gemaakt van de fotocopie en de microfilm, waardoor hij in staat is geweest, in den loop der jaren een foto-archief van Nederlandse muziek uit de 15e en 16e eeuw in buitenlandse archieven en bibliotheken op te bouwen, dat nergens ter wereld zijn weerga vindt.

Met behulp van deze verzameling kon niet alleen de uitgave van Josquin des Prez ter hand worden genomen, maar er bleef genoeg materiaal over om in 1939 nog een *Nederlandsche Muziek-geschiedenis in Uoorbeelden* (Van Ockeghem tot Sweelinck) op te zetten, en zelfs kon Smijers in 1950 de noodzakelijk geworden heruitgave van de werken van Jacob Obrecht op zich nemen, waarvoor hij eveneens uit zijn omvangrijke foto-archief kon putten. Ook uitgaven van geringere omvang heeft hij op zijn naam staan: de *Missa ad modulum Benedicta es* van Philippus de Monte (1920), *Vondel's Kruisbergh* van Cornelis Padbrué (1931), *Uijfstemmige Madrigalen* van Cornelis Schuyt (1937—'38), — alles uitgaven van de Vereniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis, die het centrum heeft gevormd van het wetenschappelijk werk van Smijers, en die hij als bestuurslid bijna veertig jaar heeft gediend, sedert 1934 als voorzitter. Alleen zijn uitgave van de *Treize livres de Motets, parus chez Pierre Attaignant en 1534 et 1545* (Parijs 1934) is buiten de Vereniging om verschenen.

Intussen was na jarenlange moeizame voorbereiding bij Koninklijk Besluit van 1 augustus 1928 aan de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst de bevoegdheid verleend om bij de Faculteit van Letteren en Wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit te Utrecht een bijzondere leerstoel in „de theorie en geschiedenis der muziek” te vestigen. Nadat eerst een buitenlander was gepolst, die zich aanvankelijk bereid verklaarde een eventuele benoeming te aanvaarden, doch zich op het laatste ogenblik terugtrok, wendde het curatorium zich tot Dr. Smijers, die als conditie stelde, dat aan de leerstoel onmiddellijk een Instituut voor Muziekwetenschap zou worden verbonden en dat hij in staat zou worden gesteld, dit

instituut van een bibliotheek te voorzien, die de studie in haar volle omvang mogelijk zou maken. Op deze basis heeft de universitaire beoefening van de muziekwetenschap in Nederland officieel een aanvang genomen, toen op 13 oktober 1930 Smijers zijn ambt aanvaardde met een rede over *Nederlandsche Muziekgeschiedenis*, en bij die gelegenheid het gehele studie-programma ontvouwde; dat hij daarbij de nadruk legde op de bestudering van de „Nederlandse” muziek der 15e en 16e eeuw, die hem zo na aan het hart lag, is te begrijpen. Dit nam niet weg, dat hij zijn studenten in de keuze van hun speciale studie-onderwerpen geheel vrij liet; daardoor kon het gebeuren dat C. L. Walther Boer, C. W. H. Lindenburg, M. van Crevel, J. du Saar en M. Antonowycz promoveerden op onderwerpen uit „de periode van Smijers”, daarentegen E. Reeser op de Parijse klaviermuziek uit de tijd van Mozart, Hélène Nolthenius op het Duecento, A. J. C. Koole op Locatelli, M. A. Vente op het Nederlandse orgel, J. Daniskas op grondslagen voor de analytische vormleer.

Zij allen echter hebben zich in de strenge leerschool, die Smijers hen liet doorlopen, vóór alles op nauwgezette bronnenstudie moeten concentreren. Dit laatste is voor de docent Smijers van den beginne af het criterium voor de musicologische studie geweest; hij heeft zijn leerlingen het grootst mogelijke criticisme ten aanzien van bronnen en litteratuur bijgebracht, op het gevaar af hun de moed te benemen om *zelf* te publiceren en het onvermijdelijke gevaar van fouten te maken daarbij te aanvaarden. Smijers zelf heeft dan ook als publicist zijn kracht gezocht in het uitgeven van de muzikale monumenten, niet in het historisch commentariëren en stilistisch analyseren er van, hoezeer hij deze zijde van het vak ook beheerste; van zijn ongeëvenaarde kennis op het gebied van de Nederlandse muziekgeschiedenis der 15e en 16e eeuw kunnen helaas slechts enkele artikelen in het Tijdschrift van de Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis, dat hij van 1921 af tot kort voor zijn dood heeft geredigeerd, en zijn bijdrage *Van Ockeghem tot Sweelinck* in de eveneens door hem geredigeerde *Algemeene Muziekgeschiedenis* (Utrecht 1938) getuigenis afleggen;

van de door hem met voorbeeldige acribie tot stand gebrachte uitgaven van de werken der oude Nederlanders echter kunnen nog generaties van musicologen en musici in binnen- en buitenland dankbaar en vol vertrouwen gebruik maken.

Hoewel hij zich met grote plichtsbetrachting aan zijn hoogleraarschap (dat in 1934 in een extra-ordinariaat en in 1945 in een ordinariaat was omgezet) bleef wijden, hebben vooral na de tweede wereldoorlog besturen en commissies zeer veel van zijn tijd en werkkraft opgeëist. In talrijke instellingen en verenigingen — te noemen zijn, behalve de Vereeniging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis, de Nederlandsche St. Gregorius-Vereeniging, de Voorlopige Raad voor de Kunst, de Internationale Gesellschaft für Musikwissenschaft, de Internationale Verein für katholische Kirchenmusik — heeft hij belangrijk leidend en adviserend werk verricht, en dit zal ons moeten verzoenen met het feit, dat hij zijn levenswerk als geleerde onvoltooid heeft moeten achterlaten: geen van de serie-uitgaven, waarmee hij zich had belast, is tot een afsluiting gebracht.

Dit overlijden heeft een leegte achtergelaten in de nog kleine gemeenschap van Nederlandse musicologen, die ook in het buitenland gezag hebben. Het blijft een onvergankelijke verdienste, dat Smijers de eerste is geweest dit dat gezag als Nederlander heeft verworven.

H. E. REESER